«Μήδεια»

Όσο παρακολουθούσα την παράσταση του ουγγρικού ιδιωτικού θεατρικού σχήματος Σπέκτρουμ από την πόλη Τίργκου Μούρες της Τρανσυλβανίας της Ρουμανίας, η αραιή σκηνική δράση δεν απορροφούσε όλη την προσοχή μου, με αποτέλεσμα οι σκέψεις που γύριζαν στο μυαλό μου να πάρουν δύο κατευθύνσεις. Η μία αφορούσε την απερίσκεπτη (όπως το έβλεπα εκείνη την ώρα) δέσμευση που είχα αναλάβει να γράψω γι' αυτή τη συμμετοχή στο Διεθνές Φεστιβάλ Αρχαίου Ελληνικού Δράματος, καθώς τα λίγα που θα μπορούσα να πω για την παραγωγή των Ούγγρων δημιουργών δεν θα κάλυπταν τη σελίδα – κατάσταση σχεδόν πρωτόγνωρη, καθώς ασφυκτιώ συνήθως στο πλαίσιο των λέξεων που δικαιούμαι. Οι σκέψεις μου κατευθυνόταν και προς την Επιτροπή επιλογής παραστάσεων της φετινής διοργάνωσης του Φεστιβάλ. Προσπαθούσα να μαντέψω, γιατί από τις τριάντα πέντε προτάσεις που υποβλήθηκαν από την Κύπρο, την Ελλάδα και από άλλες δεκαεπτά χώρες, η πρόταση του Σπέκτρουμ τελικά επιλέγηκε ως μια από τις δύο μη ελληνόφωνες παραστάσεις. Και υπογραμμίζω ότι ούτε ίχνος μεγαλοκυπριακού σνομπισμού δεν υπήρχε στους συλλογισμούς μου, επειδή πολλές φορές είχε αποδειχτεί πως οι προτάσεις από απομακρυσμένα (από το δικό μας κέντρο της ιχηλίου) θεατρικά σχήματα υπήρξαν λαμπρές - τρανό παράδειγμα η αξέχαστη περσινή «Μήδεια» από το ρωσικό θέατρο της Λετονίας.

Όμως μεσολάβησε η νύχτα και στο φως του επόμενου πρωινού οι εμπειρίες από τη «Μήδεια» του Σπέκτρουμ φάνηκαν άξιες ανάλυσης. Ας ξεκινήσουμε από τα όσα (πολλά)απουσίαζαν από τη σκηνοθεσία της Βιόλας Τορόκ και ας προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τον λόγο των απουσιών. Καταρχάς η παράσταση ξεκίνησε από απουσία οποιασδήποτε δράσης στη σκηνή για ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα, κατά τη διάρκεια του οποίου ακούγαμε τη Μήδεια να μαίνεται εντός του «σπιτιού» της- στοιχείο που μπορεί να ερμηνευτεί ως πρόθεση της σκηνοθέτιδας να επικεντρωθεί στην εσωτερική κατάσταση της ηρωίδας, να μην την αποδώσει μέσα από τις ματιές των άλλων. Η άδεια σκηνή με ένα μαύρο τοίχο στο βάθος, με μια στενή πόρτα στη μέση (σκηνογραφία Τίμεα Τάκακς) ενίσχυε τη σκηνοθετική ιδέα της μεταφοράς του βάρους στο εσωτερικό δράμα της Μήδειας. Η όψη της Μήδειας (Έμοκε-Κατίνκα Μάρτον), όψη μιας σύγχρονης γυναίκας, που μέσα στην οργή και την απόγνωση εξαιτίας της προδοσίας από τον άνδρα της και του γκρεμίσματος της ψευδαίσθησης της ασφάλειας του σπιτιού της δεν νοιάζεται για την εικόνα της. Απουσίαζε ο Χορός, το κατεξοχήν γνώρισμα του αρχαίου δράματος, και ο πολυλειτουργικός ρόλος του Χορού των Κορινθίων γυναικών είχε συρρικνωθεί στη μορφή της Τροφού (Άννα Σζας), κίνηση συνειδητή εκ μέρους της σκηνοθέτιδας, που υπογράμμιζε τη μοναξιά της ηρωίδας της τραγωδίας. Όμως ως παράπλευρο αποτέλεσμα αυτής της απόφασης προέκυπταν η μοναξιά στη μεγάλη άδεια σκηνή της ερμηνεύτριας αυτού του πολλαπλού ρόλου(Τροφου/Χορού/Αγγελιαφόρου/παρουσιαστή των γεγονότων) και η κινησιολογική της αμηχανία, όταν στρεφόταν κάποτε στον χώρο του εγκλεισμού της Μήδειας, κάποτε στο κοινό, κάποτε σχετιζόταν διαλογικά με τη Μήδεια, κάποτε σχολίαζε τη δράση χωρίς να εμπλέκεται, ενώ στις στιγμές που δεν «χρειαζόταν», καθόταν σε μια από τις δυο καρέκλες στις άκρες του χώρου.

Η μεγάλη απουσία σ' αυτή τη διασκευή είναι η απουσία της πράξης του φόνου των παιδιών και του τέλους του κειμένου. Η σκηνοθέτιδα δίνει τη θεϊκή έγκριση στην πράξη της Μήδειας να εκδικηθεί τους παραβιαστές των δικαιωμάτων της με το εξής εύρημα: το δηλητηριασμένο πέπλο πέφτει από ψηλά στα χέρια της Μήδειας ως εργαλείο θείας δίκης και όχι ως τέχνασμα της βαρβαρικής μοχθηρίας της. Επίσης η σημασία που δίνεται στη σκηνή με τον Αιγέα υπογραμμίζει ότι η Μήδεια εξασφαλίζει τη φυγή της από την Κόρινθο και, σύμφωνα με τη σκηνοθετική προέκταση, θα εξαφανιστεί μαζί με τα παιδιά της. Η πράξη της παιδοκτονίας ερμηνεύεται στην παράσταση ως συμβολική. Ο Ιάσων αποκλείεται από τον κόσμο της Μήδειας και κατ' επέκταση από τα παιδιά του, όταν στο φινάλε αφήνεται να χτυπιέται απ' έξω από την πόρτα του εσωτερικού της χώρου.

Τέλος, θα ήθελα να σχολιάσω την προσπάθεια της εμπλοκής στο αισθητικό σύστημα της παράστασης των παραδοσιακών ουγγρικών τραγουδιών και μουσικών μοτίβων, κίνηση στην οποία αρκετά συχνά προσφεύγουν οι δημιουργοί στην αναζήτηση κοινών ρίζων του τραγικού θρήνου, που όμως στην παράσταση του θεάτρου Σπέκτρουμ έμεινε αδικαιολόγητη και ξένη προς το υλικό ακόμα και στη δική τους διασκευασμένη εκδοχή.